

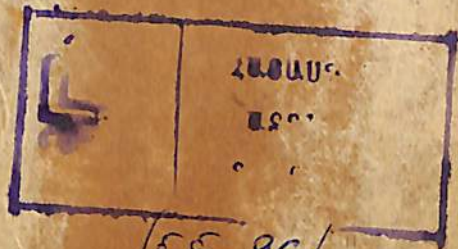

891.71

44 - 20

Handwritten 14042

1- 20

55-96

2283-00

СВ. 2 6189

55

1. 8. SOLUSO3

891.71

47-80

ԱՍՈՐԱՅ

ԱՍՈՐԱՅԻՆ

ԹԱՐԳԱՐԸ

Թարգմ. ի. Յաֆետիանի

Գրք. 5 4 քմ/Ժ

Л. Н. Толстой

АССИРИЙСКИЙ ЦАРЬ АССАРХАДОНЪ
Пер. Х. Осиповъ.

ТИПОГРАФИЯ

С. Т. ШАХБАГОВА

ЕКАТЕР

1912

79 NOV 2010

23.08.2013

ԱՍՈՐԱՅ ԱՍԱՐԿԱԴՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐԸ

Ասորաց Ասարհադոն թագաւորը նւա-
ճելով Լաիլէ թագաւորի երկիրներին
կործանեց և այրեց բոլոր քաղաքները,
բնակիչներին քշեց իւր երկիրը և Լաի-
լէին գերի բռնելով բանդարկեց երկաթէ
վանդակի մէջ:

Գիշեր էր, Ասարհադոնը իւր շքեղ
անկողնում պակառծ նիրհում էր և մտա-
ծում, թէ ի՞նչ պատիժ տայ Լաի-
լէին, երբ յանկարծ լսեց իրենից մօ-
տիկ մի խշխշոց, և աչքերը բանալով
տեսնում է իւր մօտ կանգնած ձիւնի
նման ճերմակ մորուքով և հեղ աչքերով
մի ծերունու:

— Դու կամենում ես պատժել Լաի-
լէին, — հարցրեց ծերունին:

—Այո, — պատասխանեց թագաւորը.
— բայց ես դեռ չեմ որոշել, թէ ի՞նչ
պատիժ տամ նորան:

— Բայց չէ՞ որ այդ Լաիլէն — դու ես,
— ասաց ծերունին:

— Այդ ճշմարիտ չէ, — ասաց թագա-
ւորը, — ես — ես եմ, Լաիլիէն Լաիլիէն է:

— Դու և Լաիլիէն միևնոյն մարդն էք,
ասաց ծերունին. — այդ միայն քեզ է
այդպէս թւում, որ դու Լաիլիէն չես, —
բայց դու Լաիլիէն ես:

— Ինչպէս տեսնում ես, — ասաց թա-
գաւորը. — ես ահա պառկած եմ փա-
փուկ անկողնում շրջապատւած ստրուկ-
ներով և ստրկուհիներով. իսկ վաղը ես
նորից կսկսեմ զւարճանալ իմ բարե-
կամներին հետ, ինչպէս այսօր: — Լաիլ-
իէն ինչպէս թոշուն նստած է վան-
դակում, և վաղը նա նստած կլինի ձողի
վրայ և այնքան կտանջեն, մինչև որ մեռ-

նի, և ապա դիակը կշարտեն շներին
լափելու:

— Դու չես կարող ոչնչացնել նորա
կեանքը. — ասաց ծերունին:

— Բայց միթէ ես չէի որ 14000
զօրականների կեանքերը ոչնչացրի և
նրանց դիակներից բլուրներ կանգնե-
ցրի, — ասաց թագաւորը. — ես կենդա-
նի եմ, իսկ նրանք չկան. ուրեմն ես
կարող եմ ոչնչացնել կեանքը:

— Ո՞րտեղից գիտես, որ նրանք չ'կան:

— Որովհետեւ ես չեմ տեսնում նրանց:
Եւ ամենազլխաւորը, որ նրանք տան-
ջւեցին, իսկ ես ոչ, նրանց համար վատ
էր, իսկ ինձ համար լաւ:

— Այդ միայն քեզ է այդպէս թւում,
բայց իսկապէս դու ինքդ քեզ տան-
ջեցիր և ոչ թէ նրանց:

— Ես քեզ չեմ հասկանում, — ասաց
թագաւորը:

—Կամենսկում ես հասկանալ:

—Այո:

—Հետեիր ինձ, — ասաց ծերունին ցոյց տալով թագաւորին ջրի աւազանը: Թագաւորը բարձրացաւ տեղից և մօտեցաւ աւազանին:

—Հանւիր և մտիր աւազանի մէջ:

Ասարհադօնը արեց աչն, ինչ որ հրամայեց նորան ծերունին:

—Այժմ, հէնց այս որ սկսեմ գաւաթի ջուրը քո գլխին լցնել, — ասաց ծերունին և գաւաթը ջրով լցրեց, — գլուխդ սուզիր ջրի մէջ:

Ծերունին գաւաթի ջուրը սկսեց լցնել նորա գլխին և նա սուզեց:

Ասարհադօնը սուզելուն պէս զգաց, որ ինքը այլևս Ասարհադօն չէ, այլ մի ուրիշ մարդ. նա տեսնում էր, որ ինքը պառկած է շքեղ անկողնում մի գեղե-

ցիկ կնոջ հետ: Նա երբէք չէր տեսել այդ կնոջը, բայց գիտէր, որ դա իւր կինն էր: Ահա նորա կինը վերկենալով կանչում է նորան. «Իմ թանկագին ամուսին Լաիլէ, դու յոգնել էիր նախընթաց օրւայ աշխատանքից, դորա համար էլ այսօր սովորականից շատ քնեցիր, ես չ'արթնացրի քեզ, որպէսզի չ'խանգարեմ քո հանգիստը: Բայց այժմ իշխանները պալատում քեզ են սպասում. հագնւիր և դուրս եկ նրանց մօտ»:

Եւ Ասարհադօնը հասկանալով, որ ինքը Լաիլէն է, շատ է զարմանում որ ինքը մինչև այժմ չէ իմացել: Նա վէր կենալով հագնւում է և գնում պալատ, ուր սպասում են նորան իշխանները:

Իշխանները ծնկաչոք ողջունում են թագաւորին և ապա նրա հրամանով նստում են թագաւորի դիմաց: Իշխան-

ներից մէկը պատմում է թագաւորին, որ Ասարհադօնի հասցրած վիրաւորանքները այլևս անկարելի է տանել և որ պետք է կռի ելնել նորա դէմ: Բայց Լաիլիէն չէ համաձայնուում, այլ վճռում է պատգամաւորներ ուղարկել Ասարհադօնի մօտ: Եւ Լաիլիէն ընտրելով պատգամաւորներ ուղարկում է Ասարհադօնի մօտ:

Վերջացնելով գործը, Ասարհադօնը, որ այժմ Լաիլիէն էր արձակեց իշխաններին, և ինքը դուրս եկաւ լեռները որսի: Որսը յաջող էր: Նա սպանում է երկու վայրենի աւանակների: Վերադառնալով պալատ մեծ խնջոյք է պատրաստում և իւր բարեկամների հետ զարճանում դիտելով ստրկուհիների պարերին:

Հետեւեալ առաւօտեան դուրս է գալիս պալատի սրահը, որտեղ սպասում են

նորան խնդրատուներ, մեղադրեալներ և զանգատաւորներ: Եւ նա վճռում է բոլորի գործերը, և նորից գնում իւր սիրած զարճութեանը, — որսի: Այդ օրն էլ նրան յաջողում է, սպանել էգ առիւծին: Որսից յետոյ նա կրկին սկսում է զարճանալ: Իսկ գիշերները անց էր կացնում իւր սիրելի կնոջ հետ:

Այսպէս ապրում էր նա օրեր և շաբաթներ, սպասելով իւր ուղարկած պաղպամաւորների վերադարձին: Ասարհադօն թագաւորի մօտից, որ մի ժամանակ ինքն էր:

Պատգամաւորները վերադառնում են մի ամսից յետոյ քթերը և աւանջները կտրւած:

Ասարհադօնը պատգամաւորներին հրամայել է ասել Լաիլիէին, որ նա նորա հետ էլ այնպէս կ'վարւի, ինչպէս վարւեց

նրա պատգամաւորները հետ, եթէ իսկոյն չուղարկին շահնակած հարկը և չ'գնայ անձամբ խոնարհւելու նորան:

Լաիլիէն, որ նախկին Ասարհադօնն էր, նորից խորհուրդի է հրաւիրում իշխաններին, թէ ի՞նչ միջոցով առնել չարիքի առաջը: Բոլոր իշխանները միաձայն որոշում են անմիջապէս կռիւ ելնել Ասարհադօնի դէմ, քանի դեռ նախահարձակում չէ գործել Ասարհադօնը... Թագաւորը համաձայնում է և իւր զօրքի գլուխն անցնելով արշաւում է դէպի կռիւ դաշտ: Եօթն օր շարունակում է արշաւանքը: Ամեն օր թագաւորը անցնում է իւր զօրքի միջով, խրախուսում է նրանց և ոգի ներշնչում: Ութերորդ օրը նրա զօրքերը մի գետափում լայնատարած հովիտի մէջ հանդիպում է Ասարհադօնի զօրքերին: Լաիլիէի զօրքերը կռւում էին

հերոսաբար, բայց Լաիլիէն, որ նախկին Աօարհադօնն էր, տեսնում է, որ թշնամու զօրքերը մրջիւնի նման իջնում են լեռներից, ծովի նման հեղեղում հովիտը և յաղթում իւր զօրքերին: Տեսնելով այդ Լաիլիէն կատաղած մտնում է թշնամու խիտ շարքերը և սկսում է աջ ու ձախ հարւածել թշնամուն: Լաիլիէի փոքրաթիւ զօրքը ոչնչանում է Ասարհադօնի անթիւ զօրքերի առաջ: Լաիլիէն զգում է, որ ինքը վիրաւորւած է և որ իրեն գերի են տանում:

Ինն օր շարունակ նա շղթայակապ ճանապարհ էր գնում Ասարհադօնի զինւորների ուղեկցութեամբ: Տասներորդ օրը նրանք հասան Նէնէլիւ քաղաքը և Լաիլիէին բանդարկեցին վանդակում:

Լաիլիէն չէր տանջւում այնքան վէրքից և քացղից, որքան ամօթից և կա-

տաղութիւնից: Նա զգում էր, որ ինքը անգոր է վարձատրել թշնամուն նրա հասցրած բոլոր չարիքների համար: Միակը, ինչ որ նա կարող էր անել, այդ այն էր, որ իւր, տանջանքներով զւարճութիւն չ'պատճառի թշնամուն: Եւ նա վճռեց հերոսաբար տանել բոլորը: Քսան օր է ահա որ նա նոտած է վանդակում և սպասում է իւր դատավճռին:

Նա տեսնում է, թէ ինչպէս իւր ազգականներին և բարեկամներին տանում են պատժատեղին և տանջում. նա լսում է նրանց հառաչանքի ձայները, որոնց տանջում էին: Նա այդ բոլորը տեսնում էր և լսում: Ահա նա տեսնում է, թէ ինչպէս իւր կնոջը շղթայակապ տանում են Ասարհադօհի պալատը իբրև ստրկուհի: Եւ նա այդ հարւածն էլ է տանում:

Բայց ահա երկու դահիճներ բացում են նորա վանդակի դուռը, դուրս են բերում նորան, ձեռքերը կաշկանդում և տանում մահապատժի տեղը, որ արիւնոտ ձողը, որի վրայից հէնց նոր իջեցրին իւր բարեկամներից մէկի դիակը և գուշակնւմ է, որ ձողը իւր համար են պատրաստում:

Նորա վրայից հանում են հագուստը: Լալիլէն սարսափում է երբ տեսնում է իւր նիհար մարմինը որ մի ժամանակ այնպէս առողջ էր: Բայց ահա դահիճները բարձրացնում են նորան ձողի վրայ իջեցնելու:

„Այս վայրկեանիս մահ և ոչնչութիւն“ անցաւ նրա մտքով և ամեն բան մոռանալով սկսեց աղղչել իւր դահիճներին, որ խնայեն իւր կեանքը: Բայց

ոչոք չէ լսում նրան:

«Բայց այս չի կարող պատահել, — մտածում էր նա, — ես քնած եմ: Սա երազ է: Եւ նա ոյժ է գործ դնում, որ արթնանայ: — Բայց չէ որ ես Լաիլիէն չէմ, ես Ասարհադօնն եմ»:

— Դու թէ մէկն ես և թէ միւսը, — լսում է նա ինչ որ մի ձայն և զգում է որ անա մահապատիժը իրագործում են: Նա ճշում է և գլուխը աւազանից դուրս հանում: Իսկ ծերունին թափում է գաւաթի ջրի վերջին կաթիլները:

— Օ, որքան սոսկալի էր, որքան տանջեցի ես, և ինչպէս երկիր:

— Ինչպէս երկիր... բայց դու ընդամենը մի վայրկեան սուղւեցիր և իսկոյն գլուխտ հանեցիր: Տէս, գաւաթի ջուրը դեռ բոլորը չէ թափւել: Արդեօք հասկացար դու այժմ...

Ասարհադօնը ոչինչ չասաց և սարսափած նայում էր ծերունուն.

— Արդեօք հասկացար, — շարունակեց ծերունին, — որ Լաիլիէն — այդ դու ես, և այն զօրականները, որոնց դու կոտորեցիր, դարձեալ ինքդ ես: Եւ ոչ թէ միայն զօրականները, այլ և այն դաշանները որոնց դու սպանում էիր — դարձեալ դու էիր, դու մտածում ես որ կեանքը միայն քեզանում է, իսկ ես յետ քաշեցի այդ քօղը և դու տեսար, որ ինչ չարիք ձր գործում ես, ինքդ քեզ ես գործում: Դու քո մէջ պարունակում ես միմիայն կեանքի մի մասնիկը. և դու այդ կեանքի մի մասնիկը կարող ես լաւացնել կամ վատացնել: Բարւոքել կեանքը քո մէջ դու կարող ես միայն մի պայմանով, այն է՝ սիրես ուրիշի անձրինչպէս քոնը: Իսկ ոչնչացնել կեանքը այդ քո իրաւունքի տակ չէ: Քո սպանած արարածների

կեանքերը կորել են քո աչքից, բայց
չեն ոչնչացել: Դու մտածեցիր երկարա-
ցնել քո կեանքը ոչնչացնելով ուրիշինը:
Բայց դու այդ չես կարող: Կեանքը
հաւիտենական է և անմահ: Կեանքը
ոչնչացնել չէ կարելի, որովհետեւ նա
է որ կայ: Իսկ մնացածը մեզ միայն
թւում է...

Այս ասելով ծերունին չքացաւ.:

Հետեւալ օրը Սարգստեանը հրամայեց
արձակել Լաիլիէին և գերիներին: և
դադարացնել մահապատիժները:

Իսկ երբորդ օրը նա կանչեց իւր
որդի Սշուրբանիպալին և յանձնելով
իւր գահը նորան ինքը նախ անապատ
քաղեց լաւ խորհելու այն բոլորը, ինչ
որ իմացաւ. ապադ որանից յետոյ սկսեց
շրջել և մարդկանց քարոզել, «որ ամեն-
քե կեանքը մէկ է, և եթէ մէկը չարիք
է գործում ուրիշին, հետագայում անոր
ինքը իրեն»:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0329156

14.042

